

КУЛТУРА ПОЛИСА
УДК 82:111.852
НКПО

НЕБОЈША КУЗМАНОВИЋ

ОБНОВА РЕНЕСАНСНОГ ДУХА

Никола Страјнић

ОГЛЕДИ–О КЊИЖЕВНОСТИ И СЛИКАРСТВУ

Друштво за науку и стваралаштво „ЛОГОС”,
Бачка Паланка 2009.

Огледи Николе Страјнића резултат су ауторовог дугогодишњег бављења светском и српском књижевношћу, посебно песништвом. Његов интерес се креће од Орфеја и Хомера, преко грчких и римских лиричара до Хелдерлина, Новалиса и Рилкеа у светској, те од Силуана, преко Симе Милутиновића Сарајлије, Бојића, Настасијевића до Миљковића и Зивлака у српској књижевности. Посебно место у *Огледима* припада сликару Милићу од Мачве.

Своја мисаона упоришта Страјнић проналази, пре свега, у мишљењима предсократовских филозофа, са једне стране, а са друге у филозофији нашег времена, посебно у филозофији Мартина Хајдегера. Ваљда отуда и долази мишљење да је „Страјнић строг и тежак мислилац”, казао је својевремено Јуре Каштелан, као и да је бравурозан писац и есејиста. Разуме се, у његовом делу налазе одјека и релевантне књижевно-теоријске оријентације двадесетог века. Поред тога, Страјнић негује посебан интерес за језик, смерајући према изворним значењима круцијалних појмова и уопште речи које су му у средишту пажње.

У делима о којима пише, Никола Страјнић превасходно тражи суштину, крећући се, пре свега, према њиховим почецима и исходиштима, према њиховом невидљивом и прикривеном из кога израста и грана се оно видљиво и раскривено. Једно и друго даје слику истине као целине (Хегел) и као нескривености (Хајдегер). Да би допро до тога, Страјнић се изузетно умешно и зналачки упушта у минуциозне анализе текстова о којима пише.

Овде ћемо навести огледе које је Страјнић уврстио у „Логосово” издање, а што говори о ширини и дубини његовог мишљења: Одисејеве сузе, Музе песника Хесиода, Архилох, Тиртеј, Мимнермо, Солон, Алкеј, Сапфа, Алкман, Симонид, Пиндар, Пиндар, наш савременик, Зефири Тита Лукреција Кара, Магија Вергилијеве песме, *Сермонес* Квинта Хорација Флака, Овидијева заљубљеност у самог себе, Грчко-римске књижевне везе, Катулове реминисценције, Поговор антологији светског песништва, О песнику Новалису, Истина поезије, Битак и ништа, Камила, лав, дете, Преображење, У царству смрти, Орфеј и Евридика, Једност, О хомерском питању Девинских елгија Рајнера Марије Рилкеа, Марина, Имагинарни дневник Лу Андреас Саломе, Анђеоски песник, О поанђелењу, Анђео и Заратустра, Магична слика света, Структура песничке минијатуре, О феномену сабирања у песничкој минијатури, Поговор антологији Српске љубавне поезије, Мамутско језичко чудо, *О причавини и учевини* Петра Кочића, Три исказа о песништву Милутина Бојића, Језик и земља у песништву Момчила Настасијевића, Момчило Настасијевић, песник дубина, Васко Попа, Певање и мишљење Бранка Миљковића, Напев, 'Epim»leia `Eautèn или старање о себи Зивлакове песме и последњи и најобимнији оглед о великом српском сликару Милићу од Мачве.

Пишући и предавајући својим студентима, о Хомеру Страјнић има изванредна запажања: „Оно што код Хомера данашњем читаоцу смета јесте једна врста, можда и сувише статичног, спектакла. Данашњи читалац је навикао на много динамичније филмске и ТВ спектакле, а и сам живот му се чини спектакуларним и невероватним. На пример, бомбардовање Југославије 1999. године из ваздуха био је један животни спектакл једнако невероватан за оне које су бомбардовали и оне који су бомбардовани, јер нису

имали прилику ни да се виде. Па ипак, колико год да је спектакл нашег времена, услед техничких могућности, спектакуларан, Хомерово представљање најбољих је надмоћније, јер он игнорише све што је секундарно, а спектакли нашег времена, великим делом почивају баш на томе. При томе, код њега се уметност и стварност испреплићу до те мере да је понекад свеједно о чему је реч. Да је тога и сам свестан и уопште да је свестан песник, а не само песник, сведочи и низ места у његовом делу на којима даје старање о себи као писцу (*ἐπιμέλεια ἑαυτοῦ*), што посебно долази до изражаја у *Одисеји*. Ту, већ на самом почетку, на гозби коју ју је приредио Телемах на Итаци, постоји мала расправа о томе како ваља да се пева. Божански певач Фемије, *приморан од просаца* (*Одисеја*, I, 154), али и надахнут од муза, пева до тада нечувену песму о повратку (*νόστος*). Та песма излази из свих дотадашњих певачких оквира. Али сам Хомер не сматра тако, јер управо он, као и Фемије, пева песму о Одисејевом повратку. И он је свестан да том песмом пробија време и да је освртању на оно што је било дошао крај. Сада треба да се пева унапред, да се наговештава, слути и прориче. Човек више није биће које долази из јуче, већ које долази из сутра. Хомеру су ближи свемирски бродови који ће саобраћати интерпланетарно него крилати коњи који вуку Хелијеве златне кочије по небеском своду. Његова реч иде у сусрет једној реалности која ће тек доћи, у већој мери него реалности која је већ прошла. Хомер је у *Одисеји* неко ко се већ враћа с пута, а не неко ко тек одлази тамо. Враћање представља искушење оних који су заблудели, потпуно утонули у живот, до дна, до муља из кога сада ваља да се извуче. А то је управо прича о нама, данашњима који смо, као и толики ахејски борци под Тројом, *изгубили дан свога повратка* (*Одисеја*, I, 354).”

Страјнић даље промишља: „Хомер је судбину беззавичајника (*Die Heimatlose*) посматрао у склопу оног лутања (*πλάνη*) којим су вођене и све небеске луталице (*πλανήτης*), а то значи да је *дан повратка* увек питање овог или оног одсечка времена. Али то време мора доћи, јер све што се дешава, дешава се по истини и закону који владају светом. А за Хајдегера судбина заблуделих је у томе да вечно блуде и да никада не пронађу станка ни починка. Савремени човек је изгубио завичај, јер је, пре свега, изгубио онај ритам и онај закон који су јединствени за сва бића.”

Страјнићеви *Огледи* сведоче о једном духу ренесансних размера и једној руци готово магијских моћи писања. Зато је та књига несвакидашњи поклон читаоцима нашег времена и света.

Страјнић је рођен 11. маја 1945. у Поповцу (Барања). Завршио је књижевност и филозофију на Филозофском факултету у Загребу, где је и магистрирао (тезом о Бранку Миљковићу) и докторирао (тезом о Момчилу Настасијевићу). Професор је Светске и компаративне књижевности на Филозофском факултету у Новом Саду.

Никола Страјнић је до сада објавио око 30 књига: песама, огледа, антологија. Као песник негује специфичан, готово афористичан стил пун густих метафора коресподентних са сложеном проблематиком бивствовања која је његова основна тема. Саставио је две антологије светског песништва, антологију о пчели у књижевности (заједно са др Миодрагом Радовићем) и антологију српског песништва XX века на немачком језику (заједно са др Манфредом Јенихеном).

Никола Страјнић је до сада објавио следеће књиге: *Поезија или оптимизам* (студија о Бранку Миљковићу), 1972; *Звездани сати* (песме) 1975; „*Јасике беле*” (студија о Момчилу Настасијевићу), 1978; *Очи земне* (песме), 1981; *Пепео свој раздајем* (песме), 1982; *Вид и ријеч* (студије), 1984; *Вожња у круг* (песме), 1990; *Хауре* (есеји), 1991; *Замах и мировање* (есеји о песништву Јована Зивлака), 1993; *Песме*, 1993; *Преко* (студија о Новалисовим *Химнама ноћи*), 1993; *Карловачке песме*, 1994; *Анђеоски песник Рајнер Марија Рилке* (о *Девинским елегијама* Р. М. Рилкеа), 1995; *Стари грчки лиричари* (есеји), 1999; *Карловачки есеји*, 1999; *Миљих од Мачве* (монографија), 2001; *На гозби код бога* (студије), 2002; *Три дијалога*, 2002; *Плави дах шуме* (изабране песме), 2004; *Уметност као публика* (дијалози), 2004; *Огледи из класичне књижевности*, 2004; *Приближавање прозрочном* (есеји), 2006; *У сажетом облику* (студије и есеји), 2006; *Видљиво и невидљиво* (есеји о песништву Јована Зивлака), 2007; *Шумска кућа* (песме), 2007; *Огледи*, 2009.

Никола Страјнић је почетком 2009. године изабран за председника Друштва књижевника Војводине.